

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-2
1.3 แผนการฝึกอบรม	1-2
1.4 โครงสร้างหลักสูตร	1-5
1.5 เกณฑ์การอนุมัติและการจัดประกาศเกียรติบัตร	1-8
1.6 เอกสารและอุปกรณ์สำหรับการอบรม	1-9
1.7 คู่มือการใช้งาน	1-10
บทที่ 2 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	2-1
2.1 เป้าประสงค์ของการอบรมกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง	2-1
2.2 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบริการขนส่งเพื่อรองรับคนพิการและผู้สูงอายุ	2-1
2.2.1 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ	2-2
2.2.2 กฎหมายในประเทศไทยที่สอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ	2-3
2.2.3 ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579	2-4
2.2.4 นโยบายของรัฐบาล	2-5
2.2.5 ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579	2-6
2.2.6 ยุทธศาสตร์การพัฒนาสีอำนวยความสะดวกในบริการภาคขนส่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2559 – 2578	2-7
2.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งของคนพิการและผู้สูงอายุ	2-8
2.3.1 กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา พ.ศ. 2548 กระทรวงมหาดไทย	2-8
2.3.2 กฎกระทรวงกำหนดลักษณะ หรือการจัดให้มีอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคาร สถานที่ หรือบริการสาธารณะอื่น เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2555 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	2-23

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.3 กฎกระทรวงกำหนดลักษณะหรือการจัดให้มีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกหรือบริการในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการขนส่งเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ พ.ศ. 2556 กระทรวงคมนาคม	2-32
2.4 คำถามท้ายบท	2-78
บทที่ 3 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคนพิการและผู้สูงอายุ	3-1
3.1 เป้าประสงค์ของการอบรมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคนพิการและผู้สูงอายุ	3-1
3.2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคนพิการ	3-1
3.2.1 ประเภทความพิการในประเทศไทย	3-1
3.2.2 จำนวนผู้พิการในประเทศไทย	3-4
3.3 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ	3-5
3.3.1 การจำแนกประเภทผู้สูงอายุ ตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน	3-5
3.3.2 จำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทย	3-6
3.4 คำถามท้ายบท	3-8
บทที่ 4 ความพิการทางการเห็น และการให้ความช่วยเหลือ	4-1
4.1 เป้าประสงค์ของการอบรมความรู้ความพิการทางการเห็น และการให้ความช่วยเหลือ	4-1
4.2 ข้อควรรู้เกี่ยวกับคนพิการทางการเห็น	4-1
4.3 อุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับคนพิการทางการเห็น	4-2
4.3.1 อุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับคนตาบอด	4-2
4.3.2 อุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับคนตาเห็นเลือนราง	4-4
4.4 หลักปฏิบัติต่อคนพิการทางการเห็น	4-5
4.4.1 ข้อควรปฏิบัติ	4-5
4.4.2 สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ	4-6
4.5 การให้ความช่วยเหลือคนพิการทางการเห็น	4-6
4.5.1 การให้สัญญาณช่วยเหลือ	4-6
4.5.2 วิธีการจับแขนผู้นำทาง	4-7
4.5.3 การเดินไปกับผู้นำทาง	4-7
4.6 คำถามท้ายบท	4-11

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย และการให้ความช่วยเหลือ	5-1
5.1 เป้าประสงค์ของการอบรมความรู้ ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย และการให้ความช่วยเหลือ	5-1
5.2 ข้อควรรู้เกี่ยวกับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	5-2
5.3 อุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	5-4
5.4 หลักปฏิบัติต่อคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	5-6
5.4.1 ข้อควรปฏิบัติ	5-6
5.4.2 สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ	5-6
5.5 การให้ความช่วยเหลือคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	5-7
5.6 คำถามท้ายบท	5-8
บทที่ 6 ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย และการให้ความช่วยเหลือ	6-1
6.1 เป้าประสงค์ของการอบรมความรู้ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย และการให้ความช่วยเหลือ	6-1
6.2 ข้อควรรู้เกี่ยวกับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย	6-1
6.3 อุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย	6-2
6.4 หลักปฏิบัติต่อคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย	6-4
6.5 การให้ความช่วยเหลือคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย	6-5
6.5.1 หลักการให้ความช่วยเหลือ	6-5
6.5.2 วิธีการให้ความช่วยเหลือคนพิการที่นั่งวีลแชร์	6-6
6.6 คำถามท้ายบท	6-12
บทที่ 7 ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ และออทิสติก และการให้ความช่วยเหลือ	7-1
7.1 เป้าประสงค์ของการอบรมความรู้ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ และออทิสติก	7-1
7.2 ข้อควรรู้เกี่ยวกับคนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้และออทิสติก	7-1
7.3 อุปกรณ์ช่วยเหลือคนพิการทางจิตใจ หรือพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ และออทิสติก	7-4

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7.4 หลักปฏิบัติในการให้ช่วยเหลือคนพิการทางจิตใจ หรือพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้และออทิสติก	7-5
7.4.1 ข้อควรปฏิบัติ	7-5
7.4.2 สิ่งไม่ควรปฏิบัติ	7-6
7.5 การให้ความช่วยเหลือคนพิการทางจิตใจ หรือพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ ออทิสติก	7-6
7.5.1 การสื่อสาร	7-6
7.5.2 การนำทาง	7-7
7.5.3 การใช้อุปกรณ์	7-8
7.5.4 แนวทางปฏิบัติ	7-8
7.6 คำถามท้ายบท	7-10
บทที่ 8 ความสูงอายุ และการให้ความช่วยเหลือ	8-1
8.1 เป้าประสงค์ของการอบรมความรู้ความสูงอายุ และการให้ความช่วยเหลือ	8-1
8.2 ข้อควรรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ	8-1
8.3 อุปกรณ์ช่วยเหลือผู้สูงอายุ	8-4
8.4 หลักปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ	8-6
8.4.1 ข้อควรปฏิบัติ	8-6
8.4.2 สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ	8-6
8.5 การให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ	8-6
8.5.1 การสื่อสารเบื้องต้น	8-7
8.5.2 การนำทางเบื้องต้น	8-7
8.6 คำถามท้ายบท	8-8
ภาคผนวก	
• เฉลยคำถามท้ายบท	
• เอกสารและแหล่งข้อมูลอ้างอิง	
• รายชื่อผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	
• คณะที่ปรึกษาโครงการศึกษาจัดทำมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวก และการให้บริการภาคขนส่งสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1.3 – 1 กลุ่มเป้าหมายการฝึกอบรม	1-2
รูปที่ 1.5 – 1 ตัวอย่างใบประกาศเกียรติบัตรหลักสูตรการอบรมทักษะการบริการ แก่คนพิการและผู้สูงอายุ รุ่นที่ 1	1-8
รูปที่ 2.2.3 – 1 กรอบแนวคิดตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579	2-4
รูปที่ 2.2.5 – 1 กรอบแนวคิดตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 20 ปี	2-6
รูปที่ 4.3.1 – 1 ตัวอย่างภาพอุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับการอ่าน และเขียนหนังสือ	4-2
รูปที่ 4.3.1 – 2 ตัวอย่างภาพอุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับการเดินทาง	4-3
รูปที่ 4.3.1 – 3 ตัวอย่างภาพอุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับการทำกิจวัตรประจำวัน	4-3
รูปที่ 4.3.2 – 1 ตัวอย่างภาพอุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	4-4
รูปที่ 4.3.2 – 2 ตัวอย่างภาพอุปกรณ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	4-4
รูปที่ 4.4.1 – 1 ตัวอย่างการอธิบายตำแหน่งสิ่งของ	4-5
รูปที่ 4.5.2 – 1 วิธีการและการจับแขนผู้นำทาง	4-7
รูปที่ 4.5.3 – 1 ตัวอย่างการเดินกับผู้นำทาง	4-8
รูปที่ 4.5.3 – 2 ตัวอย่างการเข้า – ออกประตู	4-9
รูปที่ 5.3 – 1 ตัวอย่างอุปกรณ์ช่วยเหลือในการฟัง	5-4
รูปที่ 5.3 – 2 ตัวอย่างอุปกรณ์ช่วยเหลือในการสื่อสาร หรือ ตู้ TTRS	5-5
รูปที่ 6.3 – 1 ตัวอย่างกายอุปกรณ์เทียม	6-2
รูปที่ 6.3 – 2 ตัวอย่างกายอุปกรณ์เสริม	6-3
รูปที่ 6.3 – 3 ตัวอย่างอุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหว	6-3
รูปที่ 6.5.2 – 1 ตัวอย่างการเก็บวีลแชร์	6-6
รูปที่ 6.5.2 – 2 ตัวอย่างการกางวีลแชร์	6-6
รูปที่ 6.5.2 – 3 การล้อคล้อวีลแชร์	6-7
รูปที่ 6.5.2 – 4 การล้อคเข็มขัด	6-7
รูปที่ 6.5.2 – 5 วิธีการเข็นวีลแชร์	6-8
รูปที่ 6.5.2 – 6 การเข็นรถในที่ขรุขระ	6-8
รูปที่ 6.5.2 – 7 วิธีการเข็นขึ้นทางลาด	6-9
รูปที่ 6.5.2 – 8 วิธีการเข็นขึ้นทางขึ้นหรือทางต่างระดับ	6-10
รูปที่ 6.5.2 – 9 วิธีการเข็นลงทางเท้าหรือทางต่างระดับ	6-10
รูปที่ 6.5.2 – 10 วิธียกวีลแชร์	6-11

สารบัญรูป (ต่อ)

	หน้า
รูปที่ 7.3 – 1 การใช้บอร์ดเพื่อการสื่อสาร	7-4
รูปที่ 8.3 – 1 ตัวอย่างไม้เท้าแบบต่าง ๆ	8-4
รูปที่ 8.3 – 2 ตัวอย่างโครงเหล็กช่วยเดินแบบต่าง ๆ	8-4
รูปที่ 8.3 – 3 ตัวอย่างวีลแชร์	8-5
รูปที่ 8.3 – 4 ตัวอย่างเก้าอี้นั่งผู้สูงอายุ	8-5

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.3 – 1 กลุ่มเป้าหมาย	1-3
ตารางที่ 1.3 – 2 แผนการอบรมทักษะการบริการแก่คนพิการและผู้สูงอายุ (วันแรก)	1-4
ตารางที่ 1.3 – 3 แผนการอบรมทักษะการบริการแก่คนพิการและผู้สูงอายุ (วันที่สอง)	1-5
ตารางที่ 2.3.1 – 1 รายการสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ ตามกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกฯ ปี พ.ศ. 2548	2-9
ตารางที่ 2.3.2 – 1 อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในอาคาร สถานที่ หรือบริการสาธารณะ ตามกฎกระทรวงกำหนดคุณลักษณะฯ ปี พ.ศ. 2555	2-23
ตารางที่ 2.3.3 – 1 รายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในรถที่ใช้ในการขนส่งผู้โดยสาร ตามข้อ 5 วรรคสอง	2-33
ตารางที่ 2.3.3 – 2 รายการอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในรถยนต์สาธารณะและรถยนต์บริการ ตามข้อ 6 วรรคสอง	2-35
ตารางที่ 2.3.3 – 3 รายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในรถไฟ ตามข้อ 7 วรรคสอง	2-36
ตารางที่ 2.3.3 – 4 รายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในรถไฟฟ้า ตามข้อ 8 วรรคสอง	2-39
ตารางที่ 2.3.3 – 5 รายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในเรือโดยสาร ตามข้อ 9 วรรคสอง	2-41
ตารางที่ 2.3.3 – 6 รายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการสำหรับอากาศยานขนส่ง ตามข้อ 10 วรรคสอง	2-46
ตารางที่ 2.3.3 – 7 รายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในสถานีขนส่งผู้โดยสาร ตามข้อ 11 วรรคสอง	2-49
ตารางที่ 2.3.3 – 8 รายการอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในทางหลวงพิเศษ ทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงชนบท และทางหลวงสัมปทานตามข้อ 12 วรรคสอง	2-55
ตารางที่ 2.3.3 – 9 รายการอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารและสถานที่ในเขตทางหลวงพิเศษ ทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงชนบท ทางหลวงสัมปทาน และทางพิเศษตามข้อ 13 วรรคสอง	2-58
ตารางที่ 2.3.3 – 10 รายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในสถานีรถไฟ และสถานีรถไฟฟ้า ตามข้อ 14 วรรคสอง	2-62
ตารางที่ 2.3.3 – 11 รายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในท่าเทียบเรือ ตามข้อ 15 วรรคสอง	2-68
ตารางที่ 2.3.3 – 12 รายการอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการในท่าอากาศยาน ตามข้อ 16 วรรคสอง	2-71
ตารางที่ 3.2.2 – 1 การเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนคนพิการที่จดทะเบียนในปี พ.ศ. 2555 – 2559	3-4
ตารางที่ 3.3.2 – 1 การเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2555 – 2559	3-6